Eduskunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE62/2018).

Tietojärjestelmämuutokset

Esityksen tavoitteena on edistää valmistautumista maakunta- ja kasvupalvelu-uudistukseen mahdollistamalla nykyistä laajemmin työ- ja viranomaistoimintojen siirtämisen yksityisille palveluntuottajille. Muutos edellyttää, että yksityiset palveluntuottajat pystyvät käyttämään työ- ja elinkeinotoimistojen asiakastietojärjestelmää, mikä edellyttää merkittäviä muutoksia käytössä olevaan järjestelmään. Esityksessä on arvioitu, että muutokset aiheuttaisivat vuosina 2018-2019 yhteensä 1,9 miljoonan euron kustannukset.

Samanaikaisesti kehitetään kasvupalvelutehtäviä varten täysin uusia tietojärjestelmiä, joista yksi tähtää nykyistä tehokkaampaan tiedon siirtoon kasvupalveluilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta työttömyysetuuksien maksajille ja päinvastoin. Tämä työ on kesken, ja sen pitäisi olla valmis vuoden 2020 alussa, jolloin kasvupalvelu-uudistuksen ja sen myötä tehtävien siirron työvoimahallinnolta etuuden maksajille pitäisi alkaa.

Kaikkien tietojärjestelmäuudistusten toteuttaminen on työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (Keha-keskus) vastuulla. Yhteisjärjestö on sitä mieltä, että Keha-keskuksen pitäisi antaa keskittyä vuoden 2020 alusta voimaan tulevien muutosten vuoksi rakennettavien tietojärjestelmien toteuttamiseen. Jos Keha-keskus joutuu jakamaan resursseja myös tähän hallituksen esityksessä mainittuun väliaikaiseen kehittämistyöhön, joka ei ole kustannuksistakaan päätellen vähäinen, se vaarantaa vuoden 2020 alusta voimaan suunnitellun suuren muutoksen toimeenpanon.

Työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumisesta ilmoittaminen etuuden maksajille

Esityksen mukaan yksityinen palveluntuottaja ilmoittaisi työttömyysetuuksien maksajille työnhakijan osallistumisesta työttömyysturvalain mukaiseen työllistymistä edistävään palveluun. Maksaja tekisi ilmoituksen perusteella päätöksen työnhakijan oikeudesta työttömyysetuuteen palvelun ajalta.

Osa työllistymistä edistävistä palveluista on työttömyysturvalain mukaisia palveluja ja osa julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain mukaisia palveluja, minkä lisäksi työnhakijalle on tarjolla työllistymistä edistäviä palveluita, jotka eivät ole kummankaan lain perusteella järjestettyjä. Eri palvelunlajien erottelulla on merkitystä työnhakijalle palvelun ajalta maksettavan etuuden määrään ja siihen, onko työnhakijan osallistuttava palveluun korvauksettoman määräajan uhalla. Lisäksi aktiivimallin mukainen aktiivisuusedellytys täyttyy vain tietynlaisissa palveluissa.

Nyt kyseessä olevan hallituksen esityksen mukaisen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 5 §:n mukaan yksityiseltä palveluntuottajalta voidaan hankkia miltei mitä tahansa työllistymistä edistävää palvelua. Aktiivimallin toimeenpanon yhteydessä on käynyt selväksi, että jo nyt erilaisten palveluiden kirjo on valtava. Samalla on havaittu, että jopa työ- ja elinkeinotoimistoilla on vaikeuksia erottaa eri palveluja toisistaan sen perusteella, minkä lain mukaisesta palvelusta on kyse ja voiko palvelusta kieltäytymisestä edes teoreettisesti seurata työnhakijalle korvauksetonta määräaika. Kokeilukuntien osalta tilanne on vieläkin huonompi.

Yhteisjärjestö on huolissaan siitä, pystyvätkö yksityiset palveluntuottajat ilmoittamaan etuuden maksajalle vain ne palvelut, joiden perusteella työnhakijalle voidaan lain mukaan maksaa työttömyysetuutta ja ne tiedot, joiden perusteella etuuden määrä määräytyy. Oletettavaa on, että eri palveluntuottajien antama informaatio eroaa toisistaan. Koska ratkaisuvalta on tältä osin etuuden maksajalla, maksaja vastaa viime kädessä siitä, että asia on riittävästi selvitetty ja että ratkaisu on oikea. Etuuden maksajan, joka ei ole osallistunut palvelun hankkimiseen ja siitä sopimiseen, on selvitettävä erikseen palvelun luonne ja sisältö ja tehtävä ratkaisunsa saatavilla olevien tietojen pohjalta. Selvittäminen saattaa aiheuttaa maksuviiveitä sekä virheellisiä päätöksiä ja sen takia takaisinperintätilanteita.

Merkittävin oikeusturvaongelma syntyy kuitenkin siitä, että on epäiltävissä, että yksityiset palveluntuottajat eivät pysty työnhakijalle kertomaan etukäteen, onko tarjolla oleva palvelu sellainen, että siitä kieltäytymisestä voi seurata korvauksetonta määräaika. Vaikka päätöksen korvauksettomasta määräajasta tekee työ- ja elinkeinotoimisto, työnhakija tarvitsee tiedon siinä vaiheessa, kun hän harkitsee, onko palveluun osallistuminen hänen näkökulmastaan tarpeellista. Myöskään sitä, kerryttääkö palveluun osallistuminen aktiivimallin mukaista aktiivisuutta, yksityinen palveluntuottaja tuskin pystyy etukäteen hakijalle kertomaan.

Muut etuuden maksajille siirtyvät tehtävät

Esityksen mukaan jatkossa työttömyyskassa ratkaisisi, voidaanko työttömyysetuutta maksaa työllistymistä edistävän palvelun ajalta korvauksettoman määräajan, työssäolovelvoitteen ja alle 25-vuotiaiden koulutusta vailla olevien rajoituksen vuoksi. Tältä osin Yhteisjärjestö ei näe estettä muutokselle.

Yhteisjärjestö ei myöskään näe estettä sille, että kulukorvauksesta päättäminen siirrettäisiin etuuden maksajille. Kulukorvaus voi olla joko perusmääräinen tai korotettu riippuen siitä, miten kaukana palvelu järjestetään työnhakijan asuinpaikasta. Asiaan liittyvän hallinnollisen työn vähentämiseksi Yhteisjärjestö ehdottaa, että kulukorvaus voisi olla määrältään vain tietyn suuruinen.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Niina Jussila
toiminnanjohtaja
050 911 8511
niina.jussila@tyj.fi